

מחשבת ישראל

לבתי ספר דתיים

השלמה לרמת 2 יח"ל

הוראות לנבחן

- משך הבחינה: שעה וחצי.
- מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבע סוגיות.
מבין סוגיות אלה עליך לבחור בשתי הסוגיות שלמדת.
(לכל סוגיה – 50 נקודות; סה"כ – 100 נקודות)
- חומר עזר מותר בשימוש: אין.
- הוראות מיוחדות: (1) ענה אך ורק על שאלות הקשורות לסוגיות שלמדת.
(2) בסס את דבריך על המקורות. כתוב בקיצור ובבהירות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב בטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

שים לב: עליך לבחור בשתיים מהסוגיות IV - VII, ולענות על השאלות הקשורות לסוגיות שבחרת, לפי ההוראות בכל סוגיה. בחר רק בסוגיות שלמדת.

סוגיה IV – תפילה (50 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות:

על שתיים מהשאלות 1-3, ועל אחת מהשאלות 4-5.

ענה על שתיים מהשאלות 1-3 (לכל שאלה – 20 נקודות).

1. ריה"ל, ספר הכוזרי, מאמר ג'

א. כתוב שני דברים שהחסיד צריך לחשוב עליהם כשהוא מברך את ברכת "יוצר המאורות",

לפי ריה"ל. (6 נקודות)

ב. "אדם המודה בכל אלה... הוא ישראל אמיתי... איש כזה ראוי לעמוד בתפילה לפני השכינה".

מה הם שלושת עיקרי האמונה שבהם מודה האדם המוזכר בדברי ריה"ל אלה?

(6 נקודות)

ג. כיצד מסביר ריה"ל את סדר הבקשות (דעת, תשובה, סליחה, גאולה) בתפילת

שמונה-עשרה? (8 נקודות)

2. רי"י אלבו, ספר העיקרים, מאמר ד', פרק י"ח

א. לדעת רי"י אלבו, מדוע יש המפקפקים בתועלת התפילה? (8 נקודות)

ב. (1) לדעת רי"י אלבו, אם ה' גזר טוב או רע על אדם מסוים – האם טוב או רע

זה בהכרח יתממש? נמק. (6 נקודות)

(2) הסבר כיצד רי"י אלבו ממחיש את דבריו באמצעות הדוגמה על אדם שנגזר עליו

שיצליחו תבואותיו. (6 נקודות)

3. הרב דסלר, מכתב מאליהו, חלק ב'

א. לפי הרב דסלר, מהו גדר "דרך תפילה"? בתשובתך התייחס לתוכן הבקשה ולתוצאה

של מילוי הבקשה על ידי ה'. (7 נקודות)

ב. לפי הרב דסלר, מהו גדר התפילה הנקראת "פיוס"? בתשובתך התייחס לתוכן הבקשה

ולמטרתה. (7 נקודות)

ג. לפי הרב דסלר, שני גדרי התפילה האלה נמצאים בתפילת אברהם על סדום.

הסבר את דבריו. (6 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

ענה על אחת מהשאלות 4-5 (10 נקודות).

4. הראי"ה קוק, עולת ראייה

"דרש ר' שמלאי: לעולם יסדר אדם שבחו של מקום ואחר כך יתפלל. מנלן? ממשה".

א. לפי הרב קוק, מהי הסיבה שמקדימים להזכיר שבחו של מקום לפני הבקשות?
(5 נקודות)

ב. מדוע ר' שמלאי מביא ראייה לדבריו דווקא ממשה? (5 נקודות)

5. הרב דסלר, מכתב מאליהו, חלק ב'

א. הרב דסלר מסביר שהעמידה בניסיון העקדה הייתה בבחינת "מסירות נפש רוחנית".
הסבר את דבריו. (5 נקודות)

ב. לפי הרב דסלר, איזו סתירה בדרכי הנהגת ה' נוצרה בעקבות הציווי על העקדה,
ומדוע אברהם לא ביקש מה' שיישב את הסתירה הזו? (5 נקודות)

סוגיה V – דת ומדע (50 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות:

על שתיים מהשאלות 6-8, ועל אחת מהשאלות 9-10.

ענה על שתיים מהשאלות 6-8 (לכל שאלה – 20 נקודות).

6. הרבי מלובביץ', איגרות קודש

- א. לדעת הרבי מלובביץ', אפשר להיעזר ב"כוח האלקטרי" (=חשמל) ובכוח המשיכה כדי להוכיח את מציאות ה'. הסבר את דבריו. (8 נקודות)
- ב. הבא שתי דוגמאות מדעיות נוספות (על אלה שכתבת בסעיף א') המסייעות להוכחת מציאות ה', על פי הרבי מלובביץ'. (4 נקודות)
- ג. כתוב את המשל על בית החרושת ואת הנמשל שלו, על פי הרבי מלובביץ'. (8 נקודות)

7. פרופ' אליעזר גולדמן, היגדים מדעיים והיגדים דתיים

- א. על פי פרופ' גולדמן, מדוע המשפט "הסנאי יצר את הכד" הוא שקר, ומדוע המשפט "המספר 2 יצר את הכד" הוא אבסורד? (6 נקודות)
- ב. לפי פרופ' גולדמן, איזה פירוש אפשר לתת למשפט "נוף המדבר יצר את הכד", ומדוע האדם הדתי אינו יכול לקבל פירוש כזה לפסוק "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה"? (7 נקודות)
- ג. הסבר על פי פרופ' גולדמן, מדוע מציאות היסטורית אינה יכולה להפריך היגד דתי-נבואי, וכתוב מה כן בכוחה לשנות. הבא דוגמה מן התנ"ך. (7 נקודות)

8. פרופ' יהודה לוי, יהדות ומדע, נספח לפרק ז'

- א. כיצד מסביר בעל "תפארת ישראל" (ר' ישראל ליפשיץ) את מציאותם של המאובנים? (6 נקודות)
- ב. במשנה נאמר כי המסתכל ב"מה שלפנים" – מוטב היה אילו לא בא לעולם. התלמוד מבאר דברים אלה באמצעות משל על מלך שבנה את ארמונו על אשפה. הסבר את המשל ואת הנמשל. (6 נקודות)
- ג. כיצד מסביר פרופ' לוי את הפסוקים "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, והארץ היתה תהו ובהו, וחשך על פני תהום"? (8 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

ענה על אחת מהשאלות 9-10 (10 נקודות).

9. רמב"ם, מורה נבוכים, חלק א', פרק ל"ד

א. לדעת רמב"ם, מהי הסיבה המונעת מהאדם להתחיל ללמוד את מדע האלוקות?

(2 נקודות)

ב. (1) לפי רמב"ם, כיצד לימוד מדעי הטבע יכול לעזור בהבנת מדע האלוקות?

(3 נקודות)

(2) לדעת רמב"ם, באילו תחומי לימוד נוספים האדם צריך להכשיר את עצמו לפני

שהוא לומד את מדע האלוקות, ובמה הם מכשירים אותו? (5 נקודות)

10. הראי"ה קוק, אדר היקר

א. "רבים חשבו שעיקר יסוד הקיום לתורה שבעל פה הוא רק מה שמקובל באומה מגדולתם של

חז"ל וקדושתם".

הסבר דברים אלה, וכתוב מהי הסכנה בהשקפה זו, לדעת הרב קוק. (4 נקודות)

ב. (1) לדעת הרב קוק, מהו היסוד העיקרי שבגללו התורה שבעל פה מחייבת אותנו

באופן מוחלט? (4 נקודות)

(2) כיצד הרב קוק מוכיח את דבריו מ"חרם דרבנו גרשום"? (2 נקודות)

סוגיה VI – בחירה, השגחה, שכר ועונש (50 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות:
על שתיים מהשאלות 11-13, ועל אחת מהשאלות 14-15.
ענה על שתיים מהשאלות 11-13 (לכל שאלה – 20 נקודות).

11. רס"ג, אמונות ודעות, מאמר ד'

- א.** "אם... אין הבורא רוצה ברשעת הרשע, איך ייתכן שיהא בעולמו דבר שאינו טוב בעיני ה' או שאינו לרצונו?"
מה עונה רס"ג על שאלה זו? (8 נקודות)
- ב.** "וביאור ביטול דבר זה (=קושיה זו): אם הייתה ידיעת ה' את הדבר סיבה להיות הדבר, כי אז היו הדברים קדמונים שאין להם ראשית, כיוון שאין ראשית לידיעתו אותם".
איזו קושיה מפריך רס"ג בדברים אלה? (6 נקודות)
- ג.** כתוב שתי ראיות שמביא רס"ג לכך שיש לאדם בחירה חופשית – אחת מן המקרא ואחת מדברי חז"ל. (6 נקודות)

12. רמב"ן, פירוש לתורה, ויקרא, כ"ו, י"א

- א.** הבא דוגמה ל"נס נסתר" על פי רמב"ן, והסבר מדוע הוא נקרא כך. (6 נקודות)
- ב.** לדעת רמב"ן, מהו היתרון של "הנסים הנסתרים" הנעשים לכלל על פני "הנסים הנסתרים" הנעשים ליחיד? נמק. (8 נקודות)
- ג.** האם יש צורך שיהיו רופאים, על פי רמב"ן? נמק. (6 נקודות)

13. רמח"ל, דרך ה', חלק א', פרק ה'

- א.** (1) ציין את שני סוגי הנבראים הגשמיים.
(2) ציין את שני סוגי הנבראים הרוחניים, והסבר את ההבדל ביניהם.
(6 נקודות)
- ב.** הסבר כיצד האדם משפיע על הבריאה כולה, על פי רמח"ל. (8 נקודות)
- ג.** ראובן: חשבתי לתת צדקה לעני, אך בסופו של דבר לא נתתי לו.
שמעון: מחשבתך הטובה השפיעה לטובה על העולם.
ראובן: אני חושש שאתה טועה, כי בפועל לא עשיתי כלום.
לדעתך, עם מי היה רמח"ל מסכים? נמק. (6 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 14-15 (10 נקודות).

14. רמב"ם, איגרת תימן

- א. לפי רמב"ם, מהי הבשורה בפסוק "ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם לא מאסתי ולא געלתיים לכלתם להפך בריתי אתם"? (4 נקודות)
- ב. לפי רמב"ם, כיצד מחזק מעמד הר סיני את האמונה הדתית הנכונה, גם בזמנים קשים לעם ישראל? (3 נקודות)
- ג. ציין את שני עיקרי האמונה בנוגע לתורה הנובעים ממעמד הר סיני, לדעת רמב"ם. (3 נקודות)

15. חזון איש, אמונה וביטחון, פרק ו'

- א. לפי חזון איש, מה צריך אדם לעשות כדי לזכות בנבואה? (3 נקודות)
- ב. לפי חזון איש, מהי מטרת הקשר הנבואי בין ה' לאדם? (3 נקודות)
- ג. מה לומד חזון איש על מעלתו של קין משאלתו של ה' "אי הבל אחיד"? (4 נקודות)

סוגיה VII – אמונת חכמים (50 נקודות)

אם בחרת בסוגיה זו, עליך לענות על שלוש שאלות:

על שתיים מהשאלות 16-18, ועל אחת מהשאלות 19-20.

ענה על שתיים מהשאלות 16-18 (לכל שאלה – 20 נקודות).

16. ריה"ל, ספר הכוזרי, מאמר ג'

א. כתוב אחת מהטענות של החבר כלפי הקראים על סמך הפסוק "תורה אחת ומשפט

אחד". (5 נקודות)

ב. לעתים חכמי הקראים מסכימים ביניהם על מנהג אחד.

הסבר כיצד עובדה זו מערערת את עמדתם כלפי התורה שבעל פה, לפי ריה"ל.

(7 נקודות)

ג. הקראים מקשים על חכמי התורה שבעל פה: "איככה צמתם צום כיפור בט' בתשרי?"

והחבר טוען נגדם ששיבבו לבעיית "החודש הזה".

הסבר את שאלת הקראים ואת טענת החבר נגדם. (8 נקודות)

17. רמב"ם, פירוש המשנה, הקדמה; ריה"ל, ספר הכוזרי, מאמר ג'

א. רמב"ם: "כאשר תתאמת נבואת הנביא... יש לאותו הנביא יכולת לעשות בתורה דבר אשר

אין שום אדם זולתו רשאי לעשותו".

לפי רמב"ם, מה רשאי לעשות נביא שהתאמתה נבואתו? הבא דוגמה אחת לכך מן

התנ"ך. (7 נקודות)

ב. לפי רמב"ם, מה לא רשאי לעשות נביא שהתאמתה נבואתו? (3 נקודות)

ג. (1) נביא הטוען שה' אמר לו ש"הדין במצווה פלונית כך" –

מה דינו על פי רמב"ם? הסבר מדוע. (6 נקודות)

(2) לדעת ריה"ל, האם יש לשמוע לנביא הפוסק הלכה? נמק. (4 נקודות)

18. חזון איש, איגרות

א. לפי חזון איש, האם חכם שחי לאחר תקופת התלמוד רשאי לחלוק על התלמוד? נמק.

(6 נקודות)

ב. לדעת חזון איש, מהי הסכנה בהטלת ספק באמיתות דברי חז"ל? כתוב את ההוכחה

שהוא מביא לדבריו מן ההיסטוריה. (8 נקודות)

ג. מהי דרך לימוד התורה שעליה אומר חזון איש שהיא "עיקר עלייה בתורה?"

(6 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 19-20 (10 נקודות).

19. רמב"ם, הלכות ממרים, פרק ג'

א. ציין שלושה מהתנאים שצריכים להתקיים כדי שזקן ממרא יתחייב במיתה.
(4 נקודות)

ב. מה צריך בית הדין לעשות לזקן ממרא שלא התחייב במיתה? (3 נקודות)

ג. לפי רמב"ם, מדוע אין בית הדין רשאי למחול לזקן ממרא? (3 נקודות)

20. הר"ן, דרשות הר"ן, הדרוש האחד-עשר

א. על פי הר"ן, מדוע צריך שתי מערכות משפט? (5 נקודות)

ב. הסבר כיצד החיוב ההלכתי להתרות בחוטא ממחיש את השוני בין שתי מערכות המשפט, לפי הר"ן. (5 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך